

Сергій Злигостєв,

доктор філософії, науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: serhiy.zlygostev@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0285-693X>

Юрій Маліков,

науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: bansemnila@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6259-0711>

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРЕДСТАВЛЕННЯ БІБЛІОТЕЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

У статті представлено рекомендації щодо покращення рівня представлення бібліотечної діяльності в інформаційному просторі. Ці рекомендації були виокремлені на основі аналізу представлення видань на сайтах бібліотек та на їх сторінках у соціальних мережах. Упровадження рекомендацій може сприяти підвищенню ефективності діяльності бібліотек в умовах сучасного інформаційного суспільства. Також запропонований перелік допоможе розширити різноманіття контенту, яке пропонується користувачам для представлення власних видань. Рекомендації не є вичерпними та можуть бути адаптовані під потреби окремої бібліотеки.

Ключові слова: бібліотеки, соціальні мережі, видавнича діяльність, рекомендації, інформаційний простір.

Дослідження представлення бібліотечної діяльності в інформаційному просторі є затребуваним та актуальним з кількох причин. По-перше, з огляду на важливість власне цієї діяльності, що сприяє збереженню та популяризації культурної спадщини, є принциповою складовою науково-інформаційної діяльності і водночас підтримує

освітню функцію, створюючи доступні для наукової спільноти та широкої аудиторії джерельні й навчальні матеріали, сприяючи розвитку інтелектуального потенціалу суспільства. Відтак позиціонування бібліотек в інформаційному просторі, представлення бібліотечних продуктів і послуг має розглядатися як невід’ємна складова реалізації інформаційної, комунікативної та соціокультурної функцій бібліотек. Водночас з’ясування ефективності використання бібліотеками інформаційних технологій забезпечує прикладний аспект бібліотекознавчих досліджень, сприяє напрацюванню форм і методів удосконалення використання цифрових платформ та соціальних медіа для розширення доступу до бібліотечних ресурсів. Нарешті, дослідження взаємодії бібліотек з користувачами через інформаційний простір дає змогу оцінити, наскільки успішно бібліотеки впливають на сприйняття суспільством їхньої діяльності.

Як з точки зору практичної реалізації, так і з огляду теоретичного осмислення проблема знайшла відображення в історіографії. З точки зору питань, що досліджуються в цій праці, важливою видається розвідка «Спеціалізований ресурс для академічних книг: концепція і пілотна версія», у якій О. Вакаренко, З. Болкотун та А. Радченко розглянули аспекти створення спеціалізованих ресурсів, які забезпечують доступ світової спільноти до наукових монографій, підготовлених і виданих працівниками НАН України. На думку дослідників, для популяризації власної видавничої продукції та створення якісного наповнення інтернет-ресурсів бібліотек важливе постійне інформаційне наповнення у вигляді розміщення новин, оновлення бази нормативних і методичних документів з питань видавничої справи, створення та розміщення консультативних матеріалів з приводу реєстрації видань і правила подання матеріалів для авторів [2, с. 5].

Висвітлення бібліотечної діяльності значним чином реалізується через сторінки в соціальних мережах. Важливі теоретичні узагальнення та дієві практичні розробки щодо наповнення сторінок бібліотек у соціальних медіа напрацювала у свій час В. Струнгар [4]. У дослідженні Н. Вовк [3] важливим видається підкреслення використання бібліотечних сторінок у соціальних мережах з метою

морально-інформаційної підтримки читачів на початку повномасштабного вторгнення у 2022 р.

Серед зарубіжних наукових праць значний інтерес викликає стаття Р. Буррес (R. Burrell), С. Веласкес (S. Velasquez), А. Гаррісон (A. Harrison), Л. Шрайнер (L. Schreiner). У праці “Social Media Use in Academic Libraries: A Phenomenological Study” на основі вивчення соціальних сторінок університетських бібліотек автори констатують зміни ставлення бібліотекарів до соціальних мереж і вплив такого роду ресурсів на зростання присутності бібліотек в інформаційному просторі [5]. Представляють інтерес також узагальнення інновацій бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів у зарубіжному бібліотекознавстві в праці Л. Беліної та Л. Коновал [1].

Утім, попри те що тема дослідження презентації бібліотечної діяльності в інформаційному просторі перебуває у фокусі уваги науковців, динамічність як технічних та комунікаційних аспектів, так і соціокультурних складових цих процесів зберігає її актуальність та визначає затребуваність постійного моніторингу й аналізу ефективності бібліотечного інформпредставництва в інфопросторі.

Висвітлення результатів відсутнє, що, враховуючи сучасні вимоги користувачів, викликає значний науковий інтерес. Актуальності цьому питанню надають нові обставини, у яких перебуває Україна. З моменту повномасштабного вторгнення РФ на територію України бібліотекам, як і іншим організаціям громадського користування необхідно адаптуватися до роботи в умовах війни. Припинення повної роботи неможливе, потреба у випуску та поширенні видавничої продукції лишається. Адже, незважаючи на умови війни ЗВО, наукові установи продовжують працювати, науковці проводять дослідження, а тому є потреба у випуску видань різного спрямування.

Аналіз сторінок бібліотек у соціальних мережах з метою дослідження представлення їхньої видавничої діяльності є важливим інструментом для оцінки того, як бібліотеки використовують сучасні цифрові платформи для поширення інформації про свої публікації. Цей аналіз дав змогу виявити, що додатковим каналом представлення цієї діяльності виступають сторінки у фейсбуці. Бібліотеки, які не мають активної видавничої діяльності, представляють видавничу

діяльність партнерів. Загалом аналіз охопив 12 бібліотек (3 національні, 3 державні, 6 бібліотек закладів вищої освіти).

Також дослідження розміщеного контенту дало змогу прослідкувати, що відсутність стандартів подання інформації може призводити до хаотичності подання матеріалу. Тому є потреба окреслити необхідні елементи та структуру публікацій для систематизації й уніфікації цього процесу.

Важливість проведеного нами дослідження полягає в тому, що ми проводили аналіз лише з відкритих джерел, які доступні кожному користувачу. Наявність відкритого доступу та доступність інформації для різноманітних користувачів або дослідників є важливим аспектом модернізації роботи бібліотек у контексті цифрових трансформацій галузі.

Виокремлені рекомендації сприятимуть вирішенню наявних недоліків у презентації бібліотечної видавничої діяльності. Також рекомендації допоможуть збільшити доступність інформації, покращити якість обслуговування, забезпечити правове та етичне використання ресурсів.

Загалом, ми виокремили 15 рекомендацій, які допоможуть бібліотекам підвищити рівень представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі. Розглянемо більш детально кожен з них.

1. Розширення цифрової присутності. Як показав аналіз сайтів, бібліотеки мають сторінки в багатьох соціальних мережах, проте для представлення видавничої діяльності використовують, крім сайту, лише сторінки у фейсбуці. Варто зосередити увагу на адаптації представницького контенту і в інших соціальних мережах. Це потребує часу, а на певному етапі – підготовки фахівця, в ідеалі – з відповідною посадою та посадовими обов'язками, проте дасть можливість підвищити видимість продукції в інформаційному просторі. Наприклад, використання Youtube Shorts та Instagram Reels значно підвищить рівень представлення видавничої діяльності, адже такі короткі відеофрагменти дедалі більше користуються популярністю. Такий відеоконтент може містити промоції нових видань, інтерв'ю з авторами та редакторами.

2. Підвищення якості контенту. Весь контент, що презентує

бібліотечну видавничу діяльність, має бути структурованим. Це значно підвищить якість подання інформації. Для текстового формату варто виокремити ключові елементи, що мають бути представлені. Наприклад, вступна фраза, назва видання, короткий опис, посилання на розміщення. Звісно, потрібно враховувати особливості представленої продукції та за потреби додавати необхідні елементи. Візуальний супровід теж має бути відповідної якості. Фото, інфографіки та інші зображення мають бути чіткі, збалансовані по кольору та відповідати тематиці тексту. Також варто додавати такий формат публікацій, як відео та інтерактивні публікації. Різноманітність контенту дає можливість збільшувати інтерес до діяльності бібліотек серед користувачів.

3. Оптимізація інформації для пошукових систем. Публікуючи інформацію, варто використовувати ключові слова та фрази, що стануть допоміжними при її пошуку через певний період часу; для соціальних мереж важливим є використання хештегів. Важливо оновлювати метадані та опис видань на сайті бібліотеки, адже відсутність оновлення може викликати в користувачів уявлення, що інформація втратила свою актуальність.

4. Активне залучення аудиторії. Створення інтерактивних можливостей для користувачів зможе значно підвищити видимість бібліотек в інформаційному просторі. До інтерактивного контенту можна віднести блоги, опитування та форуми. Ці елементи можуть бути представлені на сайті бібліотек або на сторінках у соціальних мережах. Залучення користувачів до онлайн-заходів, презентацій видань і вебінарів також позитивно сприятиме представленню видавничої діяльності.

5. Розширення партнерства та колаборації. Представлення бібліотечної видавничої діяльності не має обмежуватися лише власними ресурсами бібліотек. Промоції видань можуть бути розміщені також на платформах партнерів. До того ж висвітлення спільних проєктів, постійні згадки партнерів, взаєморозміщення інформації на власних платформах дасть змогу розширити аудиторію.

6. Підтримка відкритого доступу. При публікації інформації про видання, що є у відкритому доступі, варто давати посилання на їх розміщення, щоб залучати користувачів саме до власних

ресурсів. Також періодично варто висвітлювати наявні архівні видання та доступний бібліотечний фонд. Це дасть можливість привернути увагу до випущених раніше матеріалів, рідкісних видань та підкреслить різноманітність бібліотечного фонду. Періодичне висвітлення архівних видань сприятиме більш активному їх використанню.

7. Постійний моніторинг та аналіз. Систематичне відстеження ефективності представленої видавничої продукції може відбуватися шляхом вивчення відгуків користувачів, статистики відвідувань сайту чи взаємодії з виданням. Також для аналітики можна використовувати наявне програмне забезпечення, наприклад Google Analytics. Постійний моніторинг та оцінювання, як ми вже зазначали раніше, допомагає виявити тематику, яка користується найбільшою популярністю серед користувачів, формат контенту та ін. Також під час аналізу можуть викриватися елементи, які потрібно скоригувати чи виправити. Вчасно виправлені похибки допомагають уникнути неприємних ситуацій.

8. Професійний розвиток співробітників. Контент, який представляє бібліотечну видавничу діяльність, створюється співробітниками бібліотек. Постійний розвиток технологій, поява нових можливостей для публікацій у соціальних мережах вимагає від співробітників удосконалення власних навичок. Із цією метою варто залучати співробітників до різноманітних вебінарів, семінарів, конференцій.

9. Розвиток мобільних платформ. Популярність пошуку інформації через смартфони та планшети дедалі більше набирає популярності. Для того щоб задовольнити цю потребу користувачів, варто адаптувати сайти під мобільну версію. Це допоможе зробити перегляд інформації, що розміщена на сайті, у будь-який зручний спосіб. Також бібліотеки можуть створювати різноманітні ресурси систематизації видань, які також будуть доступними з усіх гаджетів.

10. Залучення лідерів думок (інфлюенсерів). Цей спосіб збільшення аудиторії для поширення інформації набуває дедалі більшої популярності. Інфлюенсерами можуть виступати відомі фахівці, блогери, науковці, які мають велику аудиторію в соціальних мережах. Таких осіб можна запрошувати для участі в онлайн-дискусіях, рецен-

зуванні видань або створенні спеціальних публікацій про видавничу діяльність бібліотек. У процесі планування представлення бібліотечної видавничої діяльності інфлюенсерів може бути кілька, але залучати їх варто на постійній основі.

11. Розроблення інтерактивних матеріалів. Ефективним інструментом представлення видавничої діяльності є створення гейміфікованого контенту, діяльність у форматі подкастів – за тематикою видань або про особливості видавничої діяльності чи бібліотеки загалом. Також до цього типу контенту можна віднести інтерактивні книги. Такі книги можуть містити інформацію про видання бібліотеки або анонси майбутніх видань. Також подану інформацію можна доповнювати короткими відео чи музикою, які будуть доступні користувачу під час перегляду книги.

12. Публікація кейсів та історій успіху. Такого формату контент дає можливість продемонструвати користувачам практичне застосування власної видавничої продукції. Бібліотеки можуть публікувати кейси або історії успіху, що демонструють, як видання бібліотеки були використані в проєктах, наукових дослідженнях чи освітніх ініціативах. Також науковці чи партнери, використовуючи видання бібліотек, можуть розмішувати пости з посиланням на бібліотеку. Такого типу публікації дають можливість підкреслити практичну цінність бібліотечної видавничої діяльності.

13. Таргетування аудиторії. Врахування характеристик користувачів та їхніх запитів дає змогу адаптувати контент під різні групи та зробити його просування більш ефективним. На сайті це представлено здебільшого окремими сторінками (студенту, досліднику тощо). У представленні бібліотечної видавничої діяльності такий спеціалізований підхід допомагає виокремити, які саме видання можуть бути корисними чи цікавими для певної категорії, підібрати оптимальний формат контенту, у якому подається інформація про видання. Відповідальне ставлення до створення контенту з урахуванням особливостей різних категорій користувачів позитивно впливає на імідж бібліотеки.

14. Висвітлення архівних видань. Представлення бібліотечної видавничої діяльності не повинно обмежуватися лише передвидавничим просуванням видань, що мають бути випущені. Для підтримки

активності використання фондів варто періодично створювати пости з їх описом та пости-представлення. Враховуючи велику кількість архівних видань, інформацію варто подавати дозовано.

15. Розроблення стратегій брендингу. Використання брендovаних елементів і єдиної комунікаційної стратегії значно підвищує рівень упізнаваності бібліотеки та її видань. Розроблення стратегій брендингу в представленні видавничої діяльності бібліотеки допомагає створити цілісне та впізнаване обличчя бібліотеки в інформаційному просторі, що, у свою чергу, сприяє зміцненню її позицій на ринку, підвищенню довіри користувачів і залученню нових аудиторій.

Розроблення рекомендацій для покращення рівня представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі передбачає, що їх упровадження сприятиме підвищенню ефективності діяльності бібліотек в умовах сучасного інформаційного суспільства та допоможе розширити різноманіття контенту, який пропонується користувачам для представлення власних видань.

Висновки. Запропоновані рекомендації можуть бути допоміжними в поглибленні розуміння принципів і підходів до просування видавничої діяльності бібліотек. Рекомендації також мають прикладну цінність для бібліотек, адже можуть сприяти оптимізації використання власних ресурсів (сайти та сторінки в соціальних мережах) для збільшення рівня представленості власної видавничої діяльності.

Наші рекомендації пропонують бібліотекам активне використання всього потенціалу соціальних мереж, де вони представлені. Використання новітніх технологій, таких як YouTube Shorts та Instagram Reels, у презентації бібліотечних видань демонструватиме інтеграцію інноваційних підходів у традиційні бібліотечні практики, що важливо для сучасного користувача.

Упровадження рекомендацій сприятиме збереженню та популяризації культурної спадщини через ефективніше висвітлення архівних видань і рідкісних матеріалів, що є важливим завданням у контексті збереження національної пам'яті.

Представлені рекомендації не є вичерпними та можуть адаптуватися до певних вимог і доповнюватися новими ідеями. Важливо наголосити, що представлення бібліотечної видавничої діяльності вже передбачає використання певних елементів, представлених нами

в рекомендаціях. Це підтверджує, що бібліотеки активно інтегрують сучасні практики й інструменти для покращення своєї видимості та ефективності в інформаційному просторі, а також підтверджує їх здатність до адаптації і вдосконалення.

Список бібліографічних посилань

1. Беліна Л., Коновал Л. Інновації бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів у зарубіжному бібліотекознавстві. *Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського*. 2011. №. 31. С. 7–13.

2. Вакаренко О., Радченко А., Болотун З. Спеціалізований ресурс для академічних книг: концепція і пілотна версія. *Бібл. вісн.* 2022. № 1. С. 3–15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2022_1_3 (дата звернення: 10.08.2024).

3. Вовк Н. Використання бібліотечних сторінок у соціальних мережах з метою морально-інформаційної підтримки читачів у березні – квітні 2022 року. *Вісн. Харк. держ. акад. культури*. 2022. Вип. 61. С. 94–105. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.061.09>

4. Струнгар В. Особливості представлення бібліотек у соціальних медіа. *Бібліотека. Наука. Комунікація* : матеріали міжнар. наук. конф. Київ, 4–6 жовт. 2016 р. Київ, 2016. С. 263–266.

5. Velasquez S., Schreiner L, Harrison A, Burrell R. Social Media Use in Academic Libraries: A Phenomenological Study. *The Journal of Academic Librarianship*. 2017. № 43 (3) P. 248-256. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2017.02.014>

References

1. Belina, L., Konoval, L. (2011). Innovatsii bibliotechno-informatsiinoho obsluhovuvannia koristuvachiv u zarubizhnomu bibliotekoznavstvi [Innovations in library and information services for users in foreign Library Science]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, 31, 7-13 [in Ukrainian].

2. Vakarenko, O., Radchenko, A., Bolotun, Z. (2022). Spetsializovanyi resurs dlia akademichnykh knyh: Kontseptsii i pilotna versii

[Specialized resource for academic books: concept and pilot version]. *Bibliotechnyi visnyk – Library Journal*, 1, 3-15 [in Ukrainian]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2022_1_3 (Last accessed: 10.08.2024).

3. Vovk, N. (2022). Vykorystannia biblioteknykh storinok u sotsialnykh merezhakh z metoiu moralno-informatsiinoi pidtrymky chytachiv u berezni – kvitni 2022 roku [Usage of libraries pages in social networks for readers' moral and informational support in March and April 2022]. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii kultury – Bulletin of the Kharkiv State Academy of Culture*, 61, 94-105 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.31516/2410-5333.061.09>

4. Strungar, V. (2016). Osoblyvosti predstavlennia bibliotek u sotsialnykh media [Features of library representation in social media]. *Library. Science. Communication. Proceedings of the International Scientific Conference, 4-6 October 2016* (pp. 263-266). Kyiv [in Ukrainian].

5. Velasquez, S., Schreiner, L., Harrison, A., Burrell, R. (2017). Social media use in academic libraries: A phenomenological study. *The Journal of Academic Librarianship*, 43(3), 248-256. <https://doi.org/10.1016/j.acalib.2017.02.014>

Стаття надійшла до редакції 20.10.2024.

Serhiy Zlyhostiev,

PhD (Information, library and archival science), Researcher,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: serhiy.zlygostev@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0285-693X>

Yuri Malikov,

Researcher,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine
3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: bansemnila@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6259-0711>

Ways of Improving the Presentation of Library Activities in the Information Space

The paper presents recommendations for improving the level of representation of library publishing activities in the information space.

The study of the representation of library publishing activities in the information space is important for several reasons. First, it contributes to the preservation and promotion of cultural heritage by helping libraries to disseminate knowledge and preserve rare materials. Secondly, libraries publishing activity helps them to perform the educational function by creating educational materials accessible to a broad audience, which contributes to the increasing of society intellectual potential. Third, research into the effectiveness of ways libraries use information technology, provides better access to publications and allows understanding of how digital platforms and social media can be used to disseminate materials.

These recommendations were selected basing on an analysis of the presentation of publications on library websites and on their pages in social networks. In general, 15 recommendations were identified that will help libraries to increase the level of representation of library publishing activities in the information space. These recommendations are: expanding digital presence; improving content quality; optimizing information for search engines; engaging the audience actively; expanding partnerships and collaboration; supporting open access; constant monitoring and analysis; professional development of employees; development of mobile platforms; attracting opinion leaders (influencers); developing interactive materials; publishing cases and success stories; targeting the audience; highlighting archival publications; developing branding strategies. The implementation of recommendations can contribute to increasing the effectiveness of libraries work within the context of the modern information society. Also, the proposed list will help to expand the variety of content offered to users, encouraging them to present their own publications. The recommendations are not exhaustive and can be adapted to the needs of an individual library.

Keywords: libraries, social networks, publishing activity, recommendations, information space.